

УДК 81'243

ИНТЕРАКТИВНІ КУРСИ В СИСТЕМІ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Г. Д. Темник

У статті проаналізовано світовий досвід онлайн-навчання та висвітлено можливості його використання у процесі вивчення української мови як іноземної. Виявлено принципи укладання змістової частини курсу як доповнювальної частини до підручника та обґрунтовано функціонування інтерактивних курсів як засобу підвищення ефективності навчального процесу. Узагальнено методичні принципи змістового наповнення інтерактивного курсу української мови як іноземної та конкретизовано теоретичні положення на прикладі навчального комплексу «КРОК-1».

Ключові слова: українська мова як іноземна, інформаційно-комунікативні технології, навчальний сайт, онлайн-навчання, інтерактивний курс.

ИНТЕРАКТИВНЫЕ КУРСЫ В СИСТЕМЕ ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

Г. Д. Тэмнык

В статье проанализирован мировой опыт онлайн-обучения и освещены возможности его использования в процессе изучения украинского языка как иностранного. Выявлены принципы заключения содержательной части курса как дополняющие части к учебнику и обоснованно функционирование интерактивных курсов как средства повышения эффективности учебного процесса. Обобщены методические принципы содержательного наполнения интерактивного курса украинского языка как иностранного и конкретизированы теоретические положения на примере учебного комплекса «КРОК-1».

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, информационно-коммуникативные технологии, учебный сайт, онлайн-обучение, интерактивный курс.

INTERACTIVE COURSES IN THE ONLINE TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

H. Temnyk

The focus of this research is in the area of online interactive learning system. The article analyzes the international experience of online education and highlights the possibilities of its use in the study of Ukrainian language as a foreign

language. It has been discovered semantic principles of conclusion of the course as complementary parts to the textbook and reasonably functioning of interactive courses as a means of improving the efficiency of the educational process. The author has done an overview of methodological principles of the semantic content of the online course Ukrainian language and theoretical principles elaborated by the example of training center «KROK 1».

Key words: *Ukrainian language as a foreign language, Information and communication technologies, training site, online training, interactive course*

Сучасний освітній процес неможливо уявити без новітніх комп'ютерних технологій, застосування яких варіює від упровадження у навчальний процес аудіозаписів до здобуття інтернет-освіти. Значною мірою комп'ютеризація навчання зумовлена потребою транскордонної освіти, збільшення доступу до освіти всіх категорій населення, підвищення ефективності навчання та залежить від поширення комп'ютерних технологій та Інтернету серед населення, компетенції викладачів у цій галузі, наявності відповідних навчальних ресурсів.

Помітною тенденцією є увага до навчання в онлайн-режимі. З 80-х років розвивається науковий напрям CALL [21]. У сучасному навчальному процесі вагому частину складає e-learning. Навчальні курси в онлайн-режимі активно функціонують на веб-сторінках з вивчення англійської, німецької, французької мов. Серед них є курси, пов'язані з навчанням за певним підручником (Schritte international [20]), самостійні (British Council [16], BBC Learning English [15]) та тематичні (Euro Lang [17]).

Для української педагогічної науки навчання української мови як іноземної (УМІ) – майже не розвинена галузь як у науковому, методичному, так і в практичному аспектах. Зокрема, незважаючи на процеси акультурації та інтеграції дітей і молоді в соціум країни проживання, старші покоління української діаспори постійно прагнуть передати молодшим знання української мови, історії та культури українського народу. Досягнути цієї мети їм успішно допомагають насамперед рідні школи та школи і курси українознавства, які вже друге століття діють у США і Канаді, а також перейшли піввіковий рубіж в Австралії та Англії. Слід зазначити, що в цих освітніх закладах основними навчальними предметами є українська мова, література, історія та географія, що дають знання про далекий рідний край, зміст яких відображається в букварях, читанках, підручниках з граматики, літератури [11, с.101].

У дослідженнях переважають наукові розвідки про основні принципи організації та впровадження дистанційної форми навчання української мови, застосування аудіо-, відеозаписів у навчальному процесі, ресурсів мережі Інтернет, інноваційних технологій в цілому. Проблематика досліджень охоплює використання новітніх технологій у навчальному процесі в цілому [2; 7; 8] та у процесі вивчення мови як рідної та як іноземної [18; 8; 14], застосування відеокурсів з української мови як іноземної в освітньому процесі [3], використання ресурсів Інтернету [19], історію виникнення мультимедійних засобів навчання, їхнє впровадження та застосування у вивченні мови [5; 10]. Вагому частину цих праць становлять публікації, які розкривають зміст, основні принципи, переваги та недоліки, актуальність дистанційного навчання [2; 4].

Водночас, поза увагою українських дослідників та методистів-практиків як у методичному обґрунтуванні способів застосування, так і в практичному втіленні опинився такий поширений і розвинений у світовій лінгводидактиці ресурс, як інтерактивний курс навчання мови, доступний в онлайн-режимі.

Метою статті є обґрунтування принципів та ефективності функціонування інтерактивних курсів у системі онлайн-навчання української мови як іноземної та конкретизація цих теоретичних положень у педагогічній практиці.

Застосування ІКТ (інформаційно-комунікативних технологій) на сучасному етапі супроводжується двома взаємопов'язаними процесами: виникненням нових видів навчальної діяльності, форм навчання та створенням відповідних до них навчальних матеріалів. Про це свідчить практика викладання, тематика і проблематика наукових досліджень, які публікують фахові педагогічні, лінгводидактичні видання та видання про новітні інформаційні технології у навчанні, матеріали, які пропонують бібліотеки у центрах іноземних мов, новітні видання навчальних матеріалів [6; 12; 13 та ін.]. Зокрема, О. Кузнєцова зазначає, що «мультимедійні технології дозволяють поєднати друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, іншу наочність та аудіозапис. У разі такого поєднання у студентів працюють одночасно усі органи чуття, тому інформація засвоюється набагато швидше та з інтересом» [8]. Новітні технології, а особливо реалізоване завдяки ним дистанційне навчання, забезпечують переваги в економічному та соціальному планах. «Використання електронних технологій у сфері освіти дозволяє значно зменшити витрати на підготовку спеціалістів. За даними ЮНЕСКО, електронне навчання одного студента приблизно втричі дешевше за навчання в системі традиційної освіти тієї ж країни. Це дозволяє зменшити навантаження на державний бюджет, з одного боку, а з іншого – полегшує отримання освіти представникам соціально уражених верств населення, а також особам з особливими потребами» [1, с. 127].

Однак, окрім дистанційної форми навчання, мультимедійних засобів та інших можливостей, які надають ІКТ, помітною тенденцією світової лінгводидактики є увага до навчання в он-лайн режимі, т. зв. e-learning, з використанням інтерактивних технологій. Ідеться про такий спосіб навчання, за якого навчання відбувається шляхом взаємодії того, хто навчається, з комп'ютерною програмою, розташованою на певному Інтернет-ресурсі, яка дає можливість виконувати тренувальні завдання, вибираючи правильний варіант, вдруковуючи відповіді, пересуваючи об'єкти, та отримувати відразу результати виконання.

За результатами пошуку в мережі Інтернет у вільному доступі функціонує 10 веб-сторінок [9], які різними способами реалізують навчання української мови в онлайн-режимі. Для їх аналізу релевантними є наступні критерії: розробник, доступ (з реєстрацією чи без), наявність перекладу теорії та формулювання завдань, різновид курсу (додаток до певного підручника чи самостійний), цільова аудиторія, рівень навчання, структура курсу, змістове наповнення, наявність аудіо- та відеоресурсів, ілюстрацій, дизайн, наявність інтерактивності (її різноманітність), можливості повторення.

У результаті проведеного аналізу за визначеними критеріями встановлено, що жоден із сайтів комплексно не вирішує завдання онлайн-навчання, яке передбачає можливості навчання на 3-х рівнях володіння мовою для різних цільових аудиторій, розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, усного мовлення, як розмовного, так і професійного), тренування граматики, ігрові завдання, введення у культурний контекст, аудіо-, відеоресурси, ілюстрації, flash-анімації.

Ці завдання реалізовані частково, переважно для початкового етапу навчання з комунікативним спрямуванням, зі слабким супроводом аудіо- та відеоматеріалами. Створення веб-сторінок з вивчення української мови як іноземної – актуальна і перспективна галузь української лінгводидактики, зокрема такого її розділу, як комп'ютерна лінгводидактика, зважаючи на світові тенденції у розвитку освіти, в тому числі й мовної освіти, її комп'ютеризації, зростання ролі ІКТ та ефективність застосування такого засобу навчання. Потреба у сучасних та якісних Інтернет-ресурсах вивчення мови є не лише у тієї іноземної аудиторії, яка вивчає українську мову як предмет у певному навчальному закладі чи на курсах з метою туристичних, бізнесових чи освітніх контактів, а й у середовищі української діаспори, яка з метою збереження національної ідентичності створює і підтримує мережу суботніх шкіл, де українська мова є центральним предметом.

Створення навчальних сайтів для вивчення української мови як іноземної з використанням інтерактивних технологій має важливе значення для розвитку української лінгводидактики. Насамперед, це доповнення системи навчально-методичного забезпечення з УМІ сучасними навчальними засобами, а також розширення можливостей організації навчального процесу дистанційної форми навчання.

Навчання з можливістю використання усіх досягнень сучасної освіти – від підручників до освітніх Інтернет-порталів – сприяє збільшенню зацікавлення українською культурою та вивченням української мови як серед іноземців, так і серед молодого покоління української діаспори.

Створення веб-сторінок з вивчення української мови як іноземної – актуальна і перспективна галузь української лінгводидактики, зокрема такого її розділу, як комп'ютерна лінгводидактика, зважаючи на світові тенденції у розвитку освіти, в тому числі й мовної освіти, її комп'ютеризації, зростання ролі ІКТ та ефективність застосування такого засобу навчання.

Навчальні курси в он-лайн режимі активно функціонують на веб-сторінках з вивчення англійської, німецької, французької мов. Серед них є курси, пов'язані із навчанням за певним підручником (Schritte – нім.) та самостійні (British Council, BBC Learning English – англ., Euvo Lang – пол. та укр.). Актуальність такого плану навчальних матеріалів зумовлена багатьма факторами, зокрема комп'ютеризацією освіти, можливістю швидше досягати дидактичних завдань, не зважаючи на географічні відстані, віковий ценз, часові межі та ін. Як свідчить статистика, у США та країнах Західної Європи «60 % серед викладачів використовують персональні комп'ютери або новітні інформаційні технології у навчальному процесі та бажають розширення їх застосування. 42 % студентів використовують новітні інформаційні технології та прагнуть їх ще більшого поширення» [1, с. 133].

Коротко окреслимо структуру та змістове наповнення цих сайтів за зразком веб-сторінки British Council. Цей Інтернет-ресурс для вивчення англійської мови перебуває у вільному доступі та не потребує обов'язкової реєстрації. Усі матеріали, завдання, теорія, відео чи аудіоресурси, розміщені на сайті, – англійською мовою. Відповідно, використовувати їх можуть особи з елементарними знаннями англійської або з володінням мовою на рівні A1-A2 для здобуття наступних рівнів у володінні мови – середнього B1-B2 та вищого C1-C2. Одним із завдань функціонування сайту є забезпечення навчальними матеріалами, необхідними для складання іспиту та одержання сертифіката для осіб, які готуються самостійно без викладача, та, очевидно, як доповнення аудиторного навчального процесу на курсах англійської мови. У структуруванні матеріалу врахований віковий аспект так, що є окремі розділи для дітей, підлітків та дорослих. Навчальні матеріали різноманітні, охоплюють комунікацію (рубрика «Listen&Watch»), граматику та лексику (рубрика «Grammar&Vocabulary»), професійне мовлення (рубрика Business&Work),

розважальний аспект у навчанні (Fun&Games) та можуть бути застосовані у мобільних платформах. Щодо побудови власне тренувальних завдань: кожна підрубрика (згадані вище рубрики складаються з підрубрик) містить певний відео- чи аудіоресурс, статтю або ж теоретичний граматичний матеріал, на основі якого побудовані інтерактивні завдання, на які відразу можна одержувати відповіді, теоретичну підказку, правила виконання в інструкції, які можна повторювати необмежену кількість спроб та виконувати непослідовно. Виконання цих завдань схоже на гру, яка, приваблюючи дизайном та технічною організацією, створює умови для зацікавлення студента, концентрації його уваги, а отже, і для засвоєння навчального матеріалу.

Прикладом іншого типу організації інтерактивного онлайн-курсу є Schritte для вивчення німецької мови. Цей курс також перебуває у вільному доступі, не потребує реєстрації. Оскільки є доповненням до однойменного підручника, то за структурою повністю йому відповідає, вказані навіть сторінки з підручника, яких стосуються завдання. Відповідно, цей курс не містить граматичної інформації чи іншої теорії, а є суто тренувальним, оскільки використані посилання на необхідні знання у підручнику. Хоча є повністю німецькомовним, все ж за рівнем – це початковий A1-A2, очевидно, через зв'язок із підручником і можливість здобути елементарні знання для користування в аудиторному навчальному процесі та через те, що сама побудова інтерактивних завдань є зрозумілою і без додаткових інструкцій. Скажімо, якщо є порожні клітинки у тексті, то зрозуміло, що їх необхідно заповнити, або ж у випадку присутності варіантів відповідей на питання – обрати правильну. Порядок розташування завдань – послідовний, відповідно до підручника, однак з технічного боку їх можна виконувати безліч разів, обираючи послідовність індивідуально. Як і в інших подібних курсах, в інтерактивних завданнях цього курсу є можливість одразу перевірити виконання.

У зв'язку з цим відділ україністики Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка» (МІОК) розпочав створення інтерактивного онлайн-курсу з УМІ як доповнення до навчального комплексу «КРОК-1» [10] для навчання на рівні A1-A2.

Створення змістової частини цього курсу базоване на тих самих принципах, які лежать в основі подібних навчальних матеріалів інших мов, зокрема англійської, німецької, та можуть бути використані для укладання інтерактивних курсів української мови для інших рівнів, цільових груп чи тематики.

Інтерактивний курс «КРОК-1», як і цілий навчальний комплекс «КРОК-1», частиною якого він є, призначений для навчання осіб віком від 17 років і вище на рівні A1-A2 для тренування базових комунікативних навичок.

За структурою інтерактивний курс відповідає книзі для студента з навчального комплексу «КРОК-1» і містить 10 модулів-розділів. У свою чергу, кожен модуль містить, відповідно до підручника, декілька уроків. Урок складається з 5-10 інтерактивних завдань. Окрім структури та вибраних тем, зв'язок інтерактивного курсу з підручником полягає в наступному. У підручнику кожен урок містить чітко визначений перелік нових слів, словосполучень та базових конструкцій, які необхідно засвоїти. Цей перелік, проте вже в іншій тренувальній інтерпретації, залишається основою при укладанні завдань до інтерактивного курсу. Інколи з'являються додаткові слова, які розширюють словниковий запас студента, але не створюють особливих лексичних труднощів для виконання завдань, оскільки доповнюють навчальний процес за підручником. Таким чином, завдання інтерактивного курсу створюють можливість додаткового самостійного тренування здобутих комунікативних навичок, побудови нових висловлювань, діалогів із вивченого лексичного матеріалу, орфографії та читання.

В укладанні завдань до кожного уроку дотриманий принцип послідовного тренування мовних навичок за зростанням складності: спершу розташовані вправи, спрямовані на тренування розуміння значення слів чи словосполучень поза контекстом (це можуть бути завдання згрупувати слова, вибрати за певною тематикою, з'єднати з відповідним малюнком, дописати частини слів, утворити пари слів та ін.); пізніше – завдання на тренування вживання слів чи словосполучень у контексті – реченні, тексті (вписування слів у речення, вибір слів із переліку для доповнення тексту, окремих речень чи діалогу, виправлення помилок у висловлюваннях) чи побудову одиниць висловлювання із заданих слів чи словосполучень, діалогів з окремих реплік.

Що стосується типів завдань, то під час укладання інтерактивного курсу використано 3 основних типи, які можуть мати по декілька різновидів: вибір правильного варіанта, пересування об'єктів, вдрукування частин слів, слів, словосполучень. Їх вибір здійснений на основі аналізу трьох Інтернет-сторінок з вивчення мови за допомогою інтерактивних технологій: Schritte international, British Council, BBC Learning English. Зазначені типи завдань уможливають функціонування інтерактивного курсу в технічному аспекті, оскільки передбачають обмежену кількість варіантів відповідей, їхню однозначність. Як правило, інтерактивні курси не забезпечують тренування так званих «творчих» завдань.

Таким чином, укладання змістової частини інтерактивного курсу як доповнювальної частини до підручника базується на принципах: структуризації навчального матеріалу відповідно до підручника;

тематичного зв'язку з підручником; введення засвоєного у підручнику навчального матеріалу у новий ситуативний контекст; послідовного тренування мовних навичок; вибору завдань з обмеженою кількістю відповідей.

Загалом функціонування інтерактивних курсів підвищує ефективність навчального процесу шляхом застосування flash-анімацій, візуалізації навчального матеріалу, що сприяють активізації уваги, зацікавлення, сприйняття; реалізовує індивідуальний підхід до навчання, створюючи можливості навчатися у зручний час, зручному місці з доступом до мережі Інтернет, самостійно визначати тривалість заняття; створює можливості навчатися самостійно завдяки системі автоматичної перевірки виконаних завдань; надає необмежені можливості повторення, тренування; збільшує доступність до навчання, оскільки вимагає від студента чи учня лише наявності комп'ютера чи іншого пристрою з доступом до мережі Інтернет; урізноманітнює навчальний процес новим видом навчальної діяльності. До подальших напрямів відносимо дослідження можливостей практичного застосування інтерактивних курсів у різних типах освітніх установ, як в Україні, так і за кордоном – у середовищі української діаспори та на українознавчих студіях університетів.

Література

1. Андрейко В. І. Використання новітніх технологій навчання та сучасних технічних засобів у навчальному процесі / В. І. Андрейко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.e-lib.zakdu.edu.ua/index2.php?option=com_sobi2.
2. Антонів О. Дистанційне навчання української мови як іноземної (тестовий контроль лексичної компетенції) / О. Антонів // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – Вип. 3. – С. 66-71.
3. Білик О. Методичні засади використання відеокурсу з української мови як іноземної в освітньому процесі / О. Білик, О. Сухорукова // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – Вип. 4. – С. 59-65.
4. Довгий І. Інструментальні засоби дистанційного вивчення мови як іноземної / І. Довгий // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – Вип. 2. – С. 77-80.
5. Довгий І. Мультимедійні засоби у вивченні мови як іноземної з допомогою інтернет-технологій / І. Довгий // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – Вип. 3. – С. 79-81.
6. Інформаційні технології та засоби навчання: електронне фахове видання [Електронний ресурс] / Ін-т інформ. технол. і засобів навчання НАПН України, Ун-т менеджменту освіти НАПН України; гол. ред. : В. Ю. Биков. – Режим доступу: <http://www.ime.edu.ua.net/em19/emg.html>.
7. Капінус О. Л. Використання комп'ютерних програм для вивчення англійської мови у ВНЗ / О. Л. Капінус [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN18/12kolmuv.pdf>
8. Кузнєцова О. М. Використання комп'ютерних технологій на заняттях з іноземної мови / М. Кузнєцова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com/30NIEK2011/Pedagogical/596146.doc.htm>.
9. Навчальні сайти з української мови:
<http://lab.chass.utoronto.ca/slavic/Ukrainian/SLA108/>; <http://studyukrainian.org.ua/en/e-learning/audio/>;
<http://ukma.kiev.ua/ua/pub/websites/uf1/index.htm>; <http://www.hippocrenebooks.com/beginnersukrainian/tech.html>;
<http://www.surfacelanguages.com/language/Ukrainian/>; <http://www.ukrainianlanguage.org.uk/read/index.htm>;
<http://www.eurolang2012.com/>
<http://www.ukrainianlanguage.org.uk/read/index.htm>
<http://www.mova.info/pidruchn.aspx>
<http://www.linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>
10. Палінська О. Крок-1 (рівень А1-А2). Українська мова як іноземна : книга для студента / Олеся Палінська, Оксана Туркевич. – Львів : Артос, 2010. – 104 с.
11. Романюк Світлана Етнокультурний компонент у змісті підручників для українського шкільництва у західній діаспорі / С. Романюк // Гірська школа українських Карпат. – 2010. – № 10. – С. 99-102.
12. Теорія і практика викладання української мови як іноземної: збірник наукових праць/ Львівський національний університет імені І. Франка. – Львів, 2007. – Вип. 7.
13. Теорія і практика викладання української мови як іноземної: збірник наукових праць/ Львівський національний університет імені І. Франка. – Львів, 2008. – Вип. 8.
14. Ткачик Н. EuroLang 2012 як засіб популяризації української мови та культури в Європі / Н. Ткачик // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – Вип. 4. – С. 66-71.
15. BBC Learning English [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bbc.co.uk/learningenglish/>
16. British Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://learnenglish.britishcouncil.org/en/>
17. EuroLang 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurolang2012.com/content.php?idMenu=7569d2eb46fba819966d>
18. Gallagher S. Report – Distance learning at the tipping point: Critical success factors to growing fully online distance learning programs / Gallagher S. – Boston, MA : Eduventures, Inc, 2002.
19. Nedashkivska A. Internet As A Pedagogical Tool In The Acquisition Of Language And Cultural Competence: The Case Of

Ukrainian / A. Nedashkivska // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім.Франка, 2007. – Вип. 2. – С. 55-65.

20. Schritteinternational [Електронний ресурс] .– Режим доступу : https://www.hueber.de/schritte-international/?page=pg_index_sit

21. Warschauer M. Technological change and the future of CALL / Mark Warschauer // New Perspective son CALL for Secondand Foreign Language Classrooms. – 2004. – P. 15-25.

References

1. Andreyko V. I. Vykorystannya novitnikh tekhnolohiy navchannya ta suchasnykh tekhnichnykh zasobiv u navchal'nomu protsesi / V. I. Andreyko [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : www.e-lib.zakdu.edu.ua/index2.php?option=com_sobi2.
2. Antoniv O. Dystantsiynе navchannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi (testovyy kontrol' leksychnoyi kompetentsiyi) / O. Antoniv // Teoriya i praktyka vykladannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi : zb. nauk. prats'. – L'viv : Vydavnychyy tsentr LNU im. I. Franka, 2008. – Vyp. 3. – S. 66-71.
3. Bilyk O. Metodychni zasady vykorystannya videokursu z ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi v osvith'omu protsesi / O. Bilyk, O. Sukhorukova // Teoriya i praktyka vykladannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi : zb. nauk. prats'. – L'viv : Vydavnychyy tsentr LNU im. I. Franka, 2009. – Vyp. 4. – S. 59-65.
4. Dovhyy I. Instrumental'ni zasoby dystantsiynoho vyvchennya movy yak inozemnoyi / I. Dovhyy // Teoriya i praktyka vykladannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi : zb. nauk. prats'. – L'viv : Vydavnychyy tsentr LNU im. I. Franka, 2008. – Vyp. 2. – S. 77-80.
5. Dovhyy I. Mul'tymediyni zasoby u vyvchenni movy yak inozemnoyi z dopomohoyu internet-tekhnolohiy / I. Dovhyy // Teoriya i praktyka vykladannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi : zb. nauk. prats'. – L'viv : Vydavnychyy tsentr LNU im. I. Franka, 2008. – Vyp. 3. – S. 79-81.
6. Informatsiyni tekhnolohiyi ta zasoby navchannya: elektronne fakhove vydannya [Elektronnyy resurs] / In-t inform. tekhnol. i zasobiv navchannya NAPN Ukrayiny, Un-t menedzhmentu osvity NAPN Ukrayiny; hol. red. : V. Yu. Bykov. – Rezhym dostupu: <http://www.ime.edu.ua.net/em19/emg.html>.
7. Kapinus O. L. Vykorystannya komp'yuternykh prohram dlya vyvchennya anhliys'koyi movy u VNZ / O. L. Kapinus [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/ NN 18/12kolmuv.pdf>
8. Kuznyetsova O. M. Vykorystannya komp'yuternykh tekhnolohiy na zanyattiyakh z inozemnoyi movy / M. Kuznyetsova [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.rusnauka.com/30 NIEK 2011/Pedagogical/5 96146.doc.htm>.
9. Navchal'ni sayty z ukrayins'koyi movy:
[http://lab.chass.utoronto.ca/slavic/Ukrainian/SLA108/;](http://lab.chass.utoronto.ca/slavic/Ukrainian/SLA108/)
<http://studyukrainian.org.ua/en/e-learning/audio;>
<http://ukma.kiev.ua/ua/pub/websites/ufl/index.htm;>
<http://www.hippocrenebooks.com/beginnersukrainian/tech.html;>
<http://www.surfacelanguages.com/language/Ukrainian;>
<http://www.ukrainianlanguage.org.uk/read/index.htm;>
<http://www.eurolang2012.com/>
<http://www.ukrainianlanguage.org.uk/read/index.htm>
<http://www.mova.info/pidruchn.aspx>
<http://www.linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>
10. Palins'ka O. Krok-1 (riven' A1-A2). Ukrayins'ka mova yak inozemna : knyha dlya studenta / Olesya Palins'ka, Oksana Turkevych. – L'viv : Artos, 2010. – 104 s.
11. Romanyuk Svitlana Etnokul'turnyy komponent u zmisti pidruchnykyv dlya ukrayins'koho shkil'nytstva u zakhidniy diaspori / S. Romanyuk // Hirs'ka shkola ukrayins'kykh Karpat. – 2010. – # 10. – S. 99-102.
12. Teoriya i praktyka vykladannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi: zbirnyk naukovykh prats'/ L'vivs'kyy natsional'nyy universytet imeni I. Franka. – L'viv, 2007. – Vyp. 7.
13. Teoriya i praktyka vykladannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi: zbirnyk naukovykh prats'/ L'vivs'kyy natsional'nyy universytet imeni I. Franka. – L'viv, 2008. – Vyp. 8.
14. Tkachyk N. Eurolang 2012 yak zasib populyaryzatsiyi ukrayins'koyi movy ta kul'tury v Yevropi / N. Tkachyk // Teoriya i praktyka vykladannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi : zb. nauk. prats'. L'viv : Vydavnychyy tsentr LNU im. I. Franka, 2009. – Vyp. 4. – S. 66-71.
15. BBC Learning English [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.bbc.co.uk/learningenglish/>
16. British Council [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://learnenglish.britishcouncil.org/en/>
17. Euro Lang 2012 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://eurolang2012.com/content.php?idMenu=7569d2eb46fba819966d>
18. Gallagher S. Report – Distance learning at the tipping point: Critical success factors to growing fully online distance learning programs / Gallagher S. – Boston, MA : Eduventures, Inc, 2002.
19. Nedashkivska A. Internet As A Pedagogical Tool In The Acquisition Of Language And Cultural Competence: The Case Of Ukrainian / A. Nedashkivska // Teoriya i praktyka vykladannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi : zb. nauk. prats'. – L'viv : Vydavnychyy tsentr LNU im. Franka, 2007. – Vyp. 2. – S. 55-65.
20. Schritteinternational [Elektronnyy resurs] .– Rezhym dostupu : https://www.hueber.de/schritte-international/?page=pg_index_sit
21. Warschauer M. Technological change and the future of CALL / Mark Warschauer // New Perspective son CALL for Secondand Foreign Language Classrooms. – 2004. – P. 15-25.